

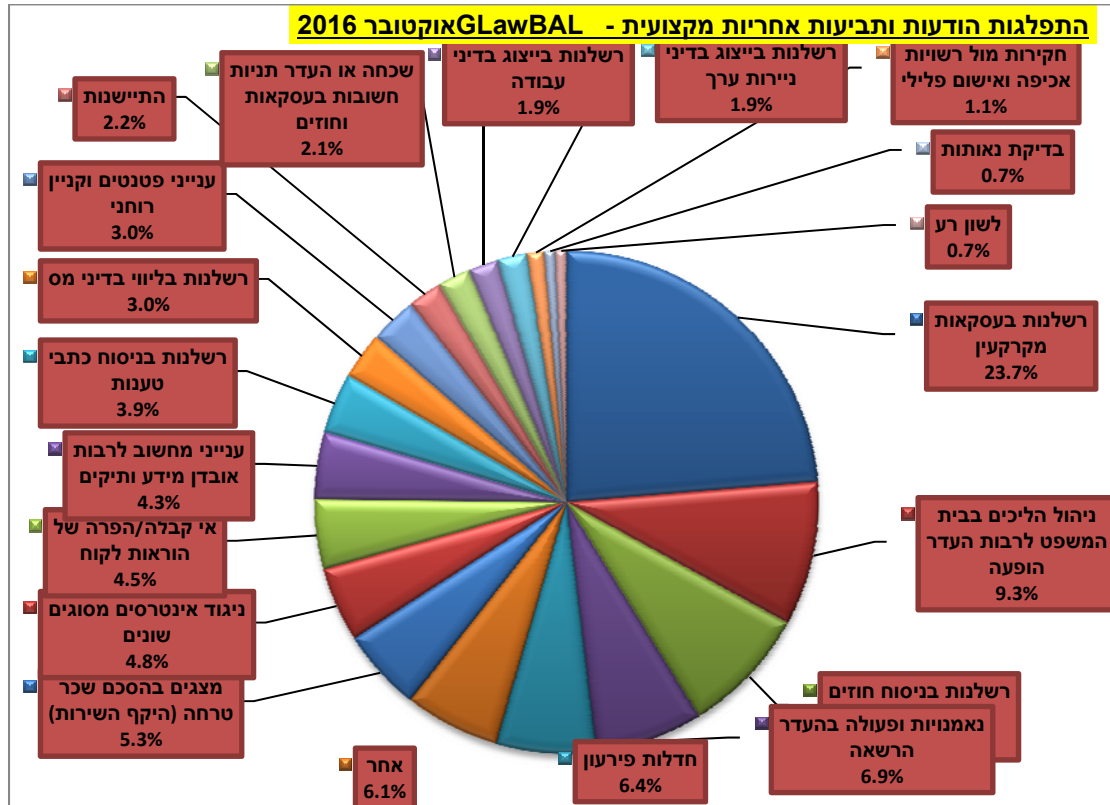

ניהול סיכונים של עורכי דין ויועמ"ש, עליית מדרגה בתחום תביעות האחריות ודגשים לביטוח אחריות מקצועית – דצמבר 2016

בשנת 2016, הועצמה המגמה של הגבהת הרף של תביעות אחריות מקצועית כנגד עורכי דין/עורכי פטנטים. תביעות מורכבות שונות ובתחום המקרקעין ענייני "ענבל אור" ו - "אדמה" כמו גם התייחסויות בית המשפט לנושאים אלו, תרמו רבות למגמה זו. כך גם אירועי הסייבר הגדולים שהגיעו למחוזותינו, מהדליפה הגדולה של משרד עורכי הדין הפנאמי דרך תקיפת 48 המשרדים הגדולים בארה"ב ועד תקיפה שחוו משרדים גדולים ובינוניים בישראל ונסחטו או איבדו מידע. ההחמרה גדולה עד כדי כך שבתחומי המקרקעין עברנו לעידן בו חברות ביטוח מסוימות אינן מוכנות לבטח כלל משרדים בהם אופי הפעילות כורך מעל 50% פעילות מקרקעין (בפרט תחומי הליבה כגון עסקאות מקרקעין לסוגיהן) ו/או משרדים אשר נתבעו בתחום, ו/או מצב בו חברות הביטוח מציבות תנאים וקשיים (שונים ומגוונים), בעת החיתום וחיידוש הפוליסות. מטרתן של מאמר קצר זה הינה להציג נכון לתום שנת 2016 את התפלגות ההודעות והתביעות בפוליסות המשרדיות, להציג 30 מקרי אירוע לדוגמא, לבחון את המתחדש בנושא ניהול הסיכונים הכולל במשרדי עורכי הדין, עורכי פטנטים ומחלקות משפטיות, לסקור את המגמות בתחום ניהול הסיכונים, התביעות וביטוחי האחריות המקצועית ולבסוף וככל שנה לשוב וליתן דגשים ביחס לנדרש מפוליסות האחריות המקצועית. הנתונים הינם ממצאים ומסקנות ממאות חיתומים ותביעות והודעות אותם אנו בוחנים ומלווים במהלך שנה ומזה כמעט 15 שנים.

להלן התפלגות ההודעות והתביעות לפוליסות משרדיות ב- 13 השנים האחרונות

התפלגות הודעות ותביעות אחריות מקצועית - נובמבר 2016	
23.70%	רשלנות בעסקאות מקרקעין
9.30%	ניהול הליכים בבית המשפט לרבות העדר הופעה
8.20%	רשלנות בניסוח חוזים ועסקאות
6.90%	נאמנויות ופעולה בהעדר הרשאה
6.40%	חדלות פירעון
6.10%	אחר
5.30%	מצגים בהסכם שכר טרחה (היקף השירות)
4.80%	ניגוד אינטרסים מסוגים שונים
4.50%	אי קבלה/הפרה של הוראות לקוח
4.30%	ענייני מחשוב לרבות אובדן מידע ותיקים
3.90%	רשלנות בניסוח כתבי טענות
3.00%	רשלנות בליווי בדיני מס
3.00%	ענייני פטנטים וקניין רוחני
2.20%	התיישנות
2.10%	שכחה או העדר תניות חשובות בעסקאות וחוזים
1.90%	רשלנות בייצוג בדיני עבודה
1.90%	רשלנות בייצוג בדיני ניירות ערך
1.10%	חקירות מול רשויות אכיפה ואישום פלילי
0.70%	בדיקת נאותות
0.70%	לשון רע

אירועים לדוגמא בתחום אחריות מקצועית של עורכי דין ויועצים משפטיים

נציג **30 דוגמאות** מבין עשרות, למקרי סיכון ותביעות של עורכי הדין ויועצים משפטיים אשר אירעו בשנים האחרונות וחלקם חוזר על עצמו פעמים רבות – רבות מידי :

- 1. במקרה הראשון**, מופנית למשרד עורכי דין תביעה, כי בעסקת מקרקעין במסגרת קבוצת רכישה על עורך הדין היה להציג לרוכשים מצב תכנוני מלא של הקרקע לרבות עובדות אשר כלל לא היו ידועות לו בעת עריכת ההסכם ולמרות נוכחות אדריכל בפרויקט אשר היה אחראי על הליכי התכנון.
- 2. במקרה השני**, חוקרת הפרקליטות מעורבות של עורך דין בדיווחי מס שגויים ואף חוקרת אותו באזהרה ועורכת שימוע. כנגד עורך הדין לא מוגש כתב אישום והינו פונה לקבל החזר הוצאות מחברת הביטוח בגין ייצוגו בהליך פלילי על פי הרחבה מיוחדת בפוליסה.
- 3. במקרה השלישי**, מופנית למשרד עורכי דין טענה, כי לא הקפיד על פתיחת חשבונות נאמנות ספציפיים בגין כל עסקה ועסקה אותה ליווה ועירב בן כספי נאמנויות שונים.
- 4. במקרה הרביעי**, ושוב בעסקת מקרקעין מופנית למשרד עורכי דין טענה, כי למרות שהסתמך על הודעת רשות מקומית על העדר חבות להיטל השבחה לימים מסתבר כי אכן קיימת חבות כאמור ועו"ד נתבע בגין "רשלנותו" לכאורה.
- 5. במקרה החמישי**, נתבעים יועמ"ש של חברה ב"רישום כפול" ועורך הדין החיצוני שלה, בגין אחריות מקצועית, הנובעת מדיווח טכני שגוי לרשות ניירות הערך האמריקאית. חברות הביטוח טוענות כי פעולת הדיווח אינה מכוסה בפוליסות האחריות המקצועית.

6. במקרה השישי, חברה מגייסת כספים ממשקיעים ומציגה בפניהם מצגת. במצגת נוכחים המנכ"ל, מנהל הכספים והיועמ"ש שאינו סמנכ"ל. לימים, מגישים המשקיעים תביעות נגד המנהלים והיועמ"ש. למנהלים קיים ביטוח נושאי משרה. חברת הביטוח מסרבת לכסות את אחריותו המקצועית של היועמ"ש בטענה כי פעל כ"מנהל" ולא כעורך דין.
7. במקרה השביעי, מופנית למשרד עורכי דין, תביעה לטיפול שמועד התיישנותה כשנה מיום הפנייה. המשרד מנהל מו"מ לפשרה ושוכח את דבר ההתיישנות. בחלוף שנה מודיע הצד שכנגד כי אינו מעוניין בפשרה. המשרד מוצא עצמו מעבר לתקופת ההתיישנות.
8. במקרה השמיני, נחתמת עסקה ערבות בעלי מניות, אחד מבעלי המניות חולה ביום החתימה ועורך דינו מבטיח להחתימו על הערבות. עורך הדין של הצד שכנגד שוכח לוודא זאת. בעת סכסוך על בסיס העסקה מתגלה כי לעסקה "ערב יחיד".
9. במקרה התשיעי, מנהלת רשות ניירות ערך חקירה כנגד חברה ציבורית. במסגרת החקירה נדרש עורך הדין החיצוני של החברה להיחקר באזהרה. עורך הדין אינו יכול לספק לחברת הביטוח מידע על החקירה, בנוסף למשרד אין כיסוי לייצוג במקרה של חשד בפלילים.
10. במקרה העשירי, עורך דין כותב ומפרסם מאמר מפורט המתאר תיק המתנהל בבית המשפט. במסגרת המאמר מבקר עורך הדין את אחד מבאי כוח הצדדים בתיק, אשר באופן מיידי שולח מכתב לכותב המאמר ומבקש ממנו פיצוי בגין לשון הרע.
11. במקרה האחד עשר, מייחסים נושים של חברה הנמצאת בהליכי הבראה, אחריות מקצועית לעורך הדין המפעיל את החברה, מכיוון שנטל סיכונים עסקיים אשר לימים פגעו בנושיה של החברה. עמדת חברת הביטוח גורסת כי את שיקוליו העסקיים השונים, נטל עורך הדין, עת חבש כובע של "מנהל" ולא של עורך דין.
12. במקרה השניים עשר, נטען כלפי משרד עורכי הדין כי חברת הנאמנות שלו כשלה בהגנה על זכויותיו של הלקוח אשר הופקדה בידה בתחום ניהול ההון המשפחתי. חברת הביטוח מבררת מצגיו של המשרד בעת החיתום ביחס לחברה זו.
13. במקרה השלושה עשר, עורך דין מצטרף למשרד כשכיר לאחר שסגר את משרדו העצמאי. עורך הדין לא רכש ביטוח "ראן אופ" למשרדו העצמאי והניח שהוא מבוטח על ידי המשרד אליו הצטרף. למשרד פוליסה משרדית שאינה מכסה פעילות עבר של שכירים. מוגשת תביעת רשלנות כנגד השכיר בעילה הקשורה למשרדו הקודם. השכיר תובע את המשרד אליו הצטרף שכן לטענתו לא הודיעו לו שאינו מבוטח במסגרת המשרד.
14. במקרה הארבעה עשר, מועלות טענות כנגד עורך דין, המטפל באופציות עובדים מכוח סעיף 102 לפקודת מס הכנסה, כי התרשל בתפקידו.
15. במקרה החמישה עשר, מופנית למשרד עורכי דין טענה כי נתן שירות לשני צדדים בעסקה מבלי לגלות כי אחד משותפיו הינו בעל עניין בחברה אחת משני הצדדים לעסקה.
16. במקרה הששה עשר, שנשמע על סף ה"אבסורד" חברה מסוימת מתכוונת לתבוע את היועץ המשפטי שלה בגין אחריות מקצועית, טענותיו של היועץ המשפטי כי הינו למעשה אורגן של החברה אינן מסייעות לו. עיון בפוליסה של אותו יועץ משפטי מגלה שהפוליסה מחריגה מקרים אלו שכן לגישתה של חברת הביטוח ועל פי חוק חוזה ביטוח, בעלת הפוליסה היא החברה ואירוע מסוג זה הינו למעשה "תביעה עצמית" של המבוטח!!
17. במקרה השבעה עשר, (מתוך מקרים רבים השנה), שוכח משרד עורכי פטנטים לתזכר עמית בחו"ל לחדש פטנט חשוב לחברת פארמה.
18. במקרה השמונה עשר, מגלים בעלי מניות של חברה המסוכסכים עם המנכ"ל שלה כי עורך הדין המייצג אותם ייצג בעבר את המנכ"ל בתיק אישי מבלי לתת על כך גילוי נאות.
19. במקרה התשעה עשר, הינו מו"מ להסכם השקעה. ערב החתימה מתנהל מו"מ אינטנסיבי בין שותפי המשרדים המייצגים את הצדדים כאשר אחד מהשותפים נמצא עם לקוחו בארה"ב והאחר בביתו. לאחר מו"מ מתיש משונה מנגנון התמורה באופן בו מוסף תנאי

- מתלה. השותף מתקן את ההסכם מביתו ושולח אותו באי מייל למתמחה. האי מייל אינו מגיע אל המתמחה ולמחרת נכרכת ונחתמת גרסת הסכם שגוי ללא התנאי המתלה.
20. במקרה העשרים, משרד מנהל קבצים חסויים על מערכת ניהול האתר שלו. בטעות של איש המחשבים חומרים אלו נחשפים לאתר החי ונחשפים לרשת האינטרנט.
21. במקרה העשרים ואחת, פונה גורם כלשהו לשותפי משרד תוך כדי הצגתם של מסמכים שאותרו בפחי הזבל של המשרד ותוך כדי רמזים עבים על משמעות הצגתם של מסמכי לקוח רגישים אלו בפני הלקוח מתחריו וכיובי.
22. במקרה העשרים ושניים, נטעת כלפי עורך דין טענת דיבה ולשון רע מכיוון שבעת ישיבה עם בא כוח הצד שכנגד זה הפטיר כלפי הלקוח שכנגד, כי בא כוחו אינו מיומן ומבין בתחומי משפט מסוימים. לעורך הדין אין הרחבת לשון רע בפוליסת האחריות.
23. במקרה העשרים ושלוש, מקבל עורך דין הנחיות לביטול מספר סימני מסחר ברשם הפטנטים. בדיעבד מסתבר כי נותן ההוראה לא היה האורגן המוסמך בחברה ולמעשה פעל בחוסר סמכות.
24. במקרה העשרים וארבע, ארגון מבקש ממשרד חוות דעת בנושא מסוים. לאחר כשנתיים נתבע המשרד. לטענת הלקוח, המשרד לא הביא לידיעתו נושא מסוים אשר לדעת המשרד לא נכלל כלל בתחום חוות הדעת המבוקש. אין כל הסכם התקשרות או הגדרת עבודה.
25. במקרה העשרים וחמש, משרד מסוים אינו מוצא את העתק המקורי של אגרות חוב ושטרי מניה אשר הופקדו בכספתו בנאמנות ונדרש לדווח על כך ללקוח ולחברת הביטוח.
26. במקרה העשרים ושש, נחסמים קבצים ומושבתת פעילות של משרד כתוצאה ממתקפת סייבר. המשרד אינו מתנהל כנדרש מול ההאקרים הללו מוחקים מספר תיקיות חשובות משרת המשרד. בבדיקה הסתבר כי לא בוצע גיבוי כנדרש ו-7 ימי עבודה לרבות חומר של לקוחות שאינם ניתנים לשחזור.
27. במקרה העשרים ושבע, מתחייב משרד ללקוח כי יתזכר אותו במועדי האופציה לשכירתו של נכס מניב. המשרד שוכח ובעל הנכס שוקל להשכירו לחברה מתחרה
28. במקרה העשרים ושמונה, מוצא אזרח כתבי טענות של בית הדין לענייני משפחה, על ספסל בקופת החולים. הללו נמסרים לאחד הצדדים שתובע את עורך דינו ששכחם, בגין פגיעה בפרטיות ורשלנות.
29. במקרה העשרים ותשע, מבלי לבדוק, שותף מביא עימו למשרד אליו הצטרף, תיק ליטיגציה במסגרתו נתבעת חברת בת של תאגיד המקבל מן המשרד שירותים מזה שנים. עד אשר מתברר הדבר המשרד כבר נמצא בעיצומו של פרק ההוכחות בתיק.
30. במקרה השלושים מועבר תיק בין שני משרדים, לימים חסר חומר בתיק. המשרדים מאשימים זה את זה והלקוח מגיש תביעה כנגד שניהם.

מדוע קיימת עליה במופע תביעות אחריות מקצועית

כאמור בשנים האחרונות נצפית עלייה משמעותית בתביעות אחריות מקצועית המוגשות כנגד עורכי דין. עלייה זו מתבטאת בכמות התביעות, בסוגן ובגובהן ואף מידת "היצירתיות" אותה נוהגים הלקוחות המגישים תביעות, הן בתום לב והן בחוסר תום לב. לצערנו הרב התבטאויות של שופטים (חלקן טרם נבחנה/נקבעה כלל אחריות עורך הדין בתיק), ועיסוק עיתונאי בחלקו גם "צהבהב" מגביהים את הלהבות הן בקרב התובעים והן בציבור כלל הלקוחות. חלקן של התבטאויות אלו מציבות לבחינה, או (להבנתנו) חורגות כלל מעצם מהות שליחות ופעילות עורך הדין בתיק בעת ייצוג לקוח. לדוגמא, ראה התבטאויותיו של כבוד השופט אורנשטיין בתיקי אדמה וענבל אור, בדבר היות עורך הדין "שומר סף" בעוד המינוח של שומר סף הינו מינוח הדורש עיון עמוק יותר בדיני השליחות ההבדל בין תפקידו של עורך דין לתפקידו של רואה החשבון לדוגמא וכיובי. לעליית מופע התביעות, הסברים רבים אשר יקובצו בקצרה לקבוצות הבאות:

- א. מורכבות של עסקאות והדן או הליכים הפרוצדוראליים, יוצר מספר לא מבוטל של דגשים עליהם על עורך הדין להקפיד, לדוגמה בתחומי המקרקעין, המיסוי, ניירות הערך, הקניין הרוחני וכיוב'. שגיאות או טעויות בתחומים אלו מובילות לתביעות רשלנות מקצועית. לחקם של התחומים או שאין דין מסדיר או שקשה לחלץ מהוראות הדינים החלים על עורך הדין מהו קוד הפעילות הנכון או הסביר. בעניינים אלו ראה לדוגמה הקושי שמייצר הליווי של קבוצות רכישה וכפי שבא לידי ביטוי בענייני ענבר אור ואדמה ומקרים דומים אשר פחות הוצפו לתקשורת. ובכלל זה חבות עו"ד לגבי מצגי מארגן קבוצת הרכישה, ניגוד האינטרסים ככל שקיים בין עו"ד של מארגן הקבוצה ומייצג חברה בהמשך, חבות עו"ד ביחס למצגי מארגן הקבוצה באשר למקרקעין נשוא ההתקשרות בפרט שמצגים אלו בין השאר כורכים את מיצובו ושמו של משרד, התנהלות נכונה בחשבונות נאמנות וכיוב'.
- ב. כאמור בפתיח המאמר העובדה כי בקרב השופטים יש "המותחים" את תפקידו של עורך הדין, מעבר לאשר להבנתנו קובעים החוקים העוסקים בתפקיד עו"ד: דיני השליחות, דיני הנאמנות, חוק לשכת עורכי הדין ואפילו חוק השומרים וכיוב'...הוסף לכך שבחלק מהמקרים מדובר ב "אייטס" עיתונאי שמעצים את ה "עליהום" על עורכי הדין ובעניין זה מתקיים אופי העיתונות בישראל שבמרבית המקרים קודם כותבת ואחר כך בודקת....
- ג. ואם עסקנו במערכת המשפט התנהלות מוקפדת מאוד של שופטים בנושא של שמירת מועדים (וזאת לדעתנו ברוב המקרים בצדק), ביקורת סמויה ואף גלויה של שופטים כלפי עורכי דין המייצרת מוטיבציה ואף "ראיות" לכאורה לרשלנותו של עורך הדין.
- ד. חשיפה רבה של עו"ד בעת הינו חובש כובעים ספציפיים של officer of the court כגון מנהל מיוחד, מפרק כונס מפעיל הדורש ממנו להפעיל מיומנויות ניהוליות שסיכון בצידם, להבחין בין מצבים בהם הוא נאמן להמשך פעילותה והבראתה של חברה לבין מקום בו הוא נאמן לנושיה בעת פירוקה וכיוב'.
- ה. פעילותו של עורך הדין בעת ובעונה אחת כנושא משרה ויועץ משפטי או לחילופין קצין ציות, מבקר פנים, מזכיר חברה, ממונה על הלבנת הון וכיוב'. על התפר שבין פעילויות כאמור והכיסוי הביטוחי הנלווה להן. בחלקם של מקרים אלו עורך הדין הינו גם בעלים/משקיע בלקוח על מורכבות מגוון תפקידים וכובעים אלו.
- ו. פעולותיו של עו"ד בעת ובעונה אחת כעו"ד וכנאמן על נכסים/זכויות הלקוח. בין השאר האמור מקום בו עו"ד נדרש לפעולות פיננסיות החורגות מתחום כיסוי פוליסת האחריות המקצועית. לסעיף זה מתווספת רגולציה החלה על עורכי הדין ככלל או רגולציה ממגזרים אחרים כגון ענייני טיפול בכספים ורגולציה בנקאית בתחום הלבנת הון וכיוב'.
- ז. עליית סף המודעות בקרב לקוחות לתבוע עורכי דין בגין אחריות מקצועית ובמקרים רבים בכריכתם של תביעות האחריות המקצועית עם סכסוכי שכר טרחה. יותר ויותר לקוחות רואים בעורכי הדין שלהם ובחברות הביטוח "כיס עמוק". נזכיר כי פוליסות האחריות המקצועית אינן מכסות את עורכי הדין בגין תביעות להשבת שכר טרחה
- ח. ריבוי תהליכים ו/או עובדים ו/או מועדים במשרדים ללא מענה ניהולי ו/או טכנולוגי הולם, גורם אף הוא לטעויות אשר עשויות להסב ומסבות נזק ללקוחות. בכלל זה שמירת מועדי בתי משפט, שמירת מועדי הגשה של מסמכים וכד'. בעוד הדבר היה נכון יותר בעבר למשרדי פטנטים, משרדי ליטיגציה וכיוב', אנו רואים מגמה זו גם במשרדי עורכי דין נוספים ותחומים נוספים. לדוגמה עורכי דין המשמשים כ- "חברה משכנת" בעסקאות מקרקעין אשר חלק מפעילות חברה זו אינן מכוסות בפוליסת האחריות המקצועית.
- ט. מעורבותו של עורך הדין בנושאים/הליכים הנלווים להליך המשפטי או גרירתו להליכים כאלו. כך במהלך השנה האחרונה היו הרבה יותר מבעבר, הודעות לחברות ביטוח העוסקות בלשון רע/הוצאת דיבה מטעמו של עורך הדין, אם בניהול ההליכים, כתבי הטענות ואף בלוגים או ציטוטים מהרשת החברתית או מאמרים אותם פרסם עורך הדין.

בעניין זה יש לזכור שגם מקום קיימת הרחבת לשון הרע בפוליסה, עדיין מדובר במסגרת תפקידו של עורך הדין ויש שיאמרו שתפקיד עו"ד אינו של כותב טורים בעיתונות או מרכז פורומים במדיה החברתית גם אם הללו פורומים מקצועיים.

י. הליכים משפטיים ופסיקות של בתי המשפט המלמדות על עליית מדרגה בנכונות בתי המשפט להכיר ברשלנות של עורכי דין מקום בו לא נעשה כן בעבר. נדגיש כי די בכך כי שופט ועיתים אף פרשן משפטי התבטא בנושא מסוים כדי להעלות את סף המוטיבציה אצל הלקוחות. במסגרת כך נזכיר את העילות הבאות כדוגמאות:

- חיוב עורכי דין באחריות כלפי צד לא מיוצג (לדוגמה בעסקאות מקרקעין).
- חיוב עורכי דין באחריות מקום בו אין זה תפקידו והוא אף נסמך על בעלי מקצוע כגון אדריכלים, שמאים רואי חשבון וכדומה.
- חיוב עו"ד באחריות מקום בו פעל על פי ייפוי כוח מזויף או ככלל כאשר אין מדובר ברשלנות אלא אחריות מוחלטת.
- אחריות עו"ד כמפרק/נאמן על נכסי חברה בפרט בעת כינוס מפעיל או הבראה.
- מצגי עורך דין ככלל ובפרט בהסכם שכ"ט או חמור מכך בהעדר הסכם שכ"ט.
- חיוב עורכי דין גם מקום בו הינם פועלים ללא תשלום שכר טרחה.
- חשד בעורך דין מקום בו לדעת רשות חקירה הינו מעורב בפעילות הלקוח ואף כדי ייחוס חשד לפלילים.
- וכאמור בפתיח למאמר זה נטיית בתי משפט לראות בתפקידו של עורך הדין מעבר לאשר, להבנתנו, קובעים החוקים העוסקים בכך: דיני השליחות, דיני הנאמנות, חוק לשכת עורכי הדין, חוק השומרים וכיו"ב...

יא. חשיפת המשרדים ללקוחות חו"ל ובפרט לארה"ב, חושפת אותם גם לנהוג בנושא תביעות אחריות מקצועית בחו"ל, הן בנכונות לקוחות לתבוע והן ביחס לגובה התביעות. כך גם פוליסות האחריות המקצועית המגנות על המשרדים מפני חשיפה בארה"ב, יקרות יותר.

יב. גדילתם של המשרדים מחד, ריכוזו של המשק מהצד האחר ופריסה בינלאומית של חברות וגופים עסקיים גדולים כקטנים, יוצרת פוטנציאל גדול יותר של ניגודי אינטרסים אשר גם הם מהווים, עילות לתביעות אחריות מקצועית. ישאל עצמו גם מי מהקוראים מתי בחן לאחרונה: האם נתבע פורמאלי מספר 7 בהודעת צד ג' אינו (בטעות) לקוח קבוע שלו...? ו/או האם בעת פתיחת תיק חדש בלקוח ביצע שוב בדיקת ניגוד אינטרסים.

יג. עילות כלליות אשר או יורדות לשורש הכשרתם מיומנותם ועיתים, לצערנו, מהימנותם ואמינותם של עורכי הדין אשר מביאות לקוחות לתבוע את עורכי דינם. אף לא אחד מאיתנו שבע רצון לקרוא בעיתונות על "מעידות" שונות של עורכי דין ויותר מכך ברור לכולנו, מה הדבר עושה לציבור לקוחותינו. מטבע הדברים, יותר ויותר הרשעות ו/או אישומים תלויים ועומדים כנגד עורכי דין, מעלות את סף המודעות בעניין זה.

יד. בהמשך לסעיף הנ"ל ויותר ויותר לאחרונה, הגעתם של עורכי דין לסף חדלות הפירעון, פשיטות רגל, בריחה לחו"ל וכיו"ב. מציג את משרד עורכי הדין כמקום פחות בטוח בעיני לקוחות מסוימים "ביום סגריר".

טו. השתכללותה של הטכנולוגיה ותעבורת המידע חושפת אף היא את עורכי דין לכשלים מערכתיים אשר בסופו של יום מובילים לתביעות אחריות מקצועית. וגם כאן ובלחישה ישאל עצמו כל קורא: האם בחודש, שנה אחרונים הוא, או מישהו במשרדו לא העביר הודעת אי מייל מסוימת ללקוח אחד בעוד במקורה נועדה להישלח ללקוח אחר...רק משום ששם בספר הכתובות האלקטרוני דומה...? ברקע רואים אנו יותר ויותר סיכונים לתביעות אחריות מקצועית במעורבות הרבה של עורכי דין בפעילות ברשתות החברתיות. כאן גם נזכיר שעודף ערוצי המידע בהם פועל עורך הדין (כגון ווצאפ, מסנג'ר וכד') ואי שמירתם/גיבויים יותר במקרים שונים גם קושי ראייתי.

ט. ועוד בסעיף טכנולוגיה, התקפות סייבר אשר אינו פוסחות על משרדי עורכי הדין בארץ אשר מספר לא מבוטל מהם הותקף במהלך 2016 והללו שלא נהגו נכון מצאו עצמם במצב מאוד בעייתי ובאין כיסוי ביטוחי מלא לסיכונים אלו הן לצד המותקף והן ובעיקר לצד ג'. בעניין זה נזכיר כי פשיעת הסייבר בעולם עברה זה מכבר כל פשיעה אחרת וסיכונה רבים ומגוונים ככלל ובפרט למשרד עורכי דין. מנגד קיים כשל גדול בקרב עורכי דין ובטח ובטח סוכני ביטוח איזה כיסוי סייבר נותן ביטוח נכון וראה בהמשך הרחבה בעניין זה.

יז. ואחרון, דומה שיחד עם עליית מספר עורכי הדין בסקטור והחיפוש אחר תיקים ועבודה, קיימת תחושה כי עורכי הדין עצמם קלים יותר בידם על ההדק בהגשת תביעה כנגד חבריהם. אנו רואים יותר ויותר תביעות המוגשות על ידי עורכי הדין כנגד חבריהם מקום בו עלית התביעה אינה בהכרח אחריות מקצועית אך התובע מודע הן להשפעת תביעה שכזו על הצד השני והן לעובדה כי מדובר בכיסה העמוק של חברת הביטוח. במקרים הקשים יותר אנו אף רואים "שידול" ממש של לקוחות להגיש תביעות שעיתים יהיו מופרכות ככל שיהיו דוחקים את משרד עורכי הדין לפשרות המונעות פגיעה במוניטין שלהם ו/או ייקור פרמיית הביטוח שלהם ואף עד התליית של פוליסת הביטוח.

מה קורה בעולם?

נושא האחריות המקצועית במשרדי עורכי דין בעולם נמצא בשנות רבה בין מדינות ושיטות משפט. אך דבר אחד ברור, בעוד בעבר בכנסים שונים בעבר במדינות השונות, בנושא משרדי עורכי דין, בהם נכחתי והרציתי, עניין ניהול הסיכונים ואחריות מקצועית היה תופס נתח די קטן מסדר היום, בשנים האחרונות העיסוק בעניין זה הולך ומעמיק. כך גם היקף התביעות ומספרן והעלייה היחסית בפרמיות הביטוח. אמנם ענייני המקרקעין במרבית מדינות העולם, מייצרים פחות סיכונים מהללו שבארץ אך לחברנו בעולם יש מספיק סיבות אחרות המטרידות אותם וגורמות לעלייה במופע תביעות האחריות המקצועית ועליית פרמיות הביטוחים בהתאמה והללו בעיקר:

(1) הטכנולוגיה הנוכחת יותר ויותר במשרדי עורכי הדין כמשאב דרמטי, מייצרת חשיפה הולכת וגדלה, מתקלות אובייקטיביות ועימן רשלנות מקצועית (כגון אובדן מועדים, אובדן חומר וכד') ועד פשיעת סייבר, שמוצאת במשרדי עורכי הדין "בטן רכה" אשר גם מרוכז אצלם מידע רגיש רב (עסקאות, ניירות ערך, פטנטים ועד מהלכים פוליטיים ..), גם מערך ההגנות הקיים להם הינו בדרך כלל ממוצע ומטה וגם אנשי המשרדים אינם ערים ו- "מחונכים" מספיק לזהירות בעולם האינטרנט ולכן מרבית הפריצות הינן "בסיוע" (בתום לב) של עובדי המשרדים.

(2) הגלובליזציה הגדלה של משרדי עורכי דין, בעולם מייצרת חשיפות לנושאי אחריות מקצועית משני סוגים עיקריים: הראשון, הינו כשל ביעוץ משפטי בדינים שונים ובעסקאות גלובאליות והדינים השונים הכרוכים בהן. והשני, הינו סוגיות ניגוד אינטרסים הנובעות בעיקר מהעדר מידע מספק על לקוחות המשרד מקצוות העולם השונים. רק כדי לסבר את האוזן במשרד הגדול בעולם יש כמעט 8,000 עורכי דין, 121 סניפים במעל 50 מדינות.

(3) די בלית ברירה משרדי עורכי הדין בעולם נדרשים לאפשר ללקוחות שלהם גישה לתיקים שלהם המנוהלים במשרד. גישה זו של "אקסטרנט" מאפשרת ללקוחות להתחבר למערכות המשרד לשם, מצפייה ועד ניהול התיקים שלהם. מערכות אלו מטבע הדברים מייצרות חשיפה גדולה מאוד.

(4) עולם משרדי עורכי הדין משנה בשנים האחרונות צורתו. יותר ויותר משרדים מבינים שעליהם לשלב בין מתן שירות מסורתי לבין מערך שירותים הרבה יותר עצמאי המאפשר לציבור הרחב לצרוך שירותים באמצעות מסחר/מערכות אלקטרוניות ולשלם עליהם באמצעות האינטרנט, מבלי שהתממשקו כלל עם עורכי הדין במשרד. מגמה זו שיכולה "לאכלס" מאמר שלם בפני עצמו, מייצרת סוג חבות ואחריות אחרת מאשר ייצור השירות המשפטי המסורתי.

מהו ניהול סיכונים של עורך דין או של יועמ"ש

במסגרת מאמר קצר זה לא נוכל להקיף את מכלול הנושאים והפעולות להם נדרש עורך הדין או היועץ המשפטי הבוחן את סיכוניו, אך בקצרה נדגיש את הנושאים הבאים:

על עורך הדין או היועמ"ש, לבחון בשוטף את הסיכונים אותם הינו נוטל בכל ההיבטים הרלבנטיים במשרד או במחלקה המשפטית, מנושאי כוח אדם, מחשוב, אבטחת מידע, סייבר, אתיקה, תפעול, סביבת עבודה וכד' ועד היבטים רגולטורים ואחרים החלים עליו כעורך דין, כבעל עסק, כמעסיק, נושא משרה פוטנציאלי או בפועל וכד'. עניין זה נכון שבעתיים בכל הקשור לסיכונים המשיקים לאחריות המקצועית. בנושא זה של ניהול סיכונים, תוכלו למצוא מאמרים

שונים באתר הבית שלנו בכתובת www.glawbal.com.

במסגרת כך על עורך הדין והיועמ"ש להיות סמוך ובטוח שהינו בקי ומיומן בהיבטי הדין והרגולציה השונים החלים עליו במסגרת עיסוקיו ולא להתיימר לייצג לקוחות בתחום בו אינו מיומן ובוודאי בהקשרים של דינים זרים אותם אינו מכיר ובהם אינו מוסמך. כך גם על עורך הדין להיות מודע מתי הינו פועל בתחומים אפורים אשר אינם בהכרח עונים להגדרת פעילות כעורך דין ובוודאי לא בעיניה של חברת הביטוח (לדוגמא נאמנויות לסוגן, חברות משכנות, פעולות ייעוץ שאינן משפטיות פיננסיות ואחרות).

על עורך הדין להכיר ולהתעדכן בשוטף בעדכוני חקיקה ופסיקה, להשתלם ולהעשיר עצמו בקורסים והשתלמויות. כך גם עליו לנקוט משנה זהירות במיונם וגיוסם של עובדיו המקצועיים ועובדי המטה. עוד עליו לבחון היטב מיהם הלקוחות המקבלים ממנו שירות לרבות היסטוריה בעייתית במשרדים אותם עזבו. באותה משנה עליו לנהל היטב את קליטתו של הלקוח במשרד, ניהול הידע לגביו, ניהול תרשומות ומסמכים באופן קפדני, ניהול הארכיב, שמירת מסמכים, ניהול הממשק וההתכביות איתנו כיו"ב.

וכאמור לא אחת במאמר זה, על עורך הדין להיות מודע למגמה ההולכת וגדלה של הגשת תביעות אחריות מקצועית ועמדתם של בתי המשפט בנושא זה כמפורט, בין השאר, במאמר זה.

על היועץ המשפטי ומנהל המחלקה המשפטית לזכור באופן ספציפי, כי גם מקום בו הינו נושא משרה בארגון ויש בידיו כתב שיפוי ו/או ביטוח נושאי משרה (D&O Insurance) אין זה אומר בהכרח כי הינו מבוטח בגין אחריות מקצועית ובמרבית המקרים עליו לוודא כי יש בידיו ביטוח אחריות מקצועית ושיטוח זה מכסה את פעילותו הספציפית ובמידת הצורך השקה והשלמה בין שני הביטוחים הללו.

קל וחומר הדבר כאשר מדובר במופעי משנה של הייעוץ המשפטי כגון כמוצג בדוגמאות הבאות וקימות רבות נוספות:

1. מקום בו היועץ המשפטי אינו מדווח למנכ"ל או אינו נחשב כנושא משרה ובהתאמה אין בידיו כתב שיפוי ו/או ביטוח של נושא משרה.
2. מקום בו גם אם היועץ המשפטי הינו נושא משרה אך קיימת בנוסף מחלקה משפטית אשר אנשיה אינם נושאי משרה.
3. מקום בו מדובר במחלקה משפטית מבוזרת הנותנת שירות למספר גופי סמך ו/או גופים קשורים ואנשי המחלקה מפוזרים במקומות שונים (כגון בגופים ממסדיים שונים).
4. מקום בו היועץ המשפטי ו/או אנשיו נותנים יעוץ לחברות בנות חברות קשורות וכד'.
5. מקום בו היועץ המשפטי נושא גם בתפקיד מקצועי נוסף, כגון עת הינו משמש כעורך פטנטים או מנהל הקניין הרוחני, קצין ציות, מבקר פנים.
6. מקום בו תפקידו של היועמ"ש נפרס באופן גלובאלי בחברות ברישום כפול או בחברות בינלאומיות.

סקירת ביטוחי אחריות מקצועית ומה נדרוש מהם ומה בין פוליסה בסיסית לפוליסה משרדית?

חלק גדול עורכי הדין והיועצים המשפטיים בארץ מבוטחים, בהתאם לאופי פעילותם, בביטוח של לשכת עורכי הדין. ביטוח זה עונה לחלק ממרכיבי הסיכון של פעילות עורך הדין הסטנדרטי אך לא מעבר לכך ועניין זה מוכח שוב ושוב בתביעות המוגשות כנגד עורכי דין אשר מבוטחים רק בביטוח הבסיסי ומאות תביעות כאלו רבות בשנה.

הביטוח הבסיסי מתאים לעורך דין הבודד או עד 3-4 עורכי דין העוסקים בעיקר בסוגיות של משקי בית ועוסקים זעירים ו/או משרדים בהם עורכי הדין עובדים כעצמאיים ו/או עם משרדים נוספים. זאת, הן מבחינת גובה הכיסוי (שהינו מוגבל בפוליסה הבסיסית ל- 2 - 3.5 מיליון ₪ למקרה ו- 4-7 מיליון ₪ לתקופה), הן מבחינת ההרחבות הנדרשות למשרדים גדולים יותר ודפוסי פעילות רחבים יותר, וכמובן בהקשר המחיר אשר ממספר עורכי דין של 3-4 במשרד, כבר יותר כדאי לרכוש פוליסה משרדית. אמנם קיימת יכולת לרכוש שכבה שנייה של כיסוי מעל הביטוח הבסיסי אך מבנה זה יוצר מורכבויות עליהן לא נרחיב כאן ועולה הרבה יותר מפוליסה משרדית.

חשוב מאוד לציין ולשרש שגיאה נפוצה של משרדי עורכי דין החושבים כי הסך המצרפי של פוליסות בסיסיות הינו הכיסוי של המשרד (לדוגמא רכשנו 4 פוליסות של 2 מיליון ₪ כיסוי, יש לנו 8 מיליון ₪ כיסוי...). לא כך הוא, הפוליסה הבסיסית היא אישית ושמת ולא תכסה אלא את עו"ד הדין ששמו נקוב בפוליסה.

לכן, בקרב משרדים רבים או מחלקות משפטיות, העוסקים בנושאים רחבים, "כבדים" ומסוכנים יותר ו/או פעילויות המורגרות מהביטוח הנ"ל (בין השאר תביעות בצפון יבשת אמריקה, עבודת רישום פטנטים, ייעוץ על פי דין זר וכיוב') או משרדים המכוונים להיקף כסוי גבוה ו/או מורכב יותר מהכיסוי הניתן במסגרת הפוליסות הנ"ל, ו/או עורכי דין הפועלים על פי דין זר, ו/או עורכי דין החשופים להתקפות סייבר ו/או כשלי טכנולוגיה שבצידם נזק פוטנציאלי לצדדים שלישיים, לכל הללו נדרש ביטוח משלים או נפרד לשם מתן מענה לגורמי סיכון שונים ונוספים.

בקרב המשרדים וכל שכן בקרב היועצים המשפטיים, קיים לא מעט בלבול בדבר איזה ביטוח יש לרכוש? מהם תנאיו? כיצד למלא את טפסי ההצהרה לחברת הביטוח? אלו פרמיות יש לצפות לקבל? מה מקובל במשרדים אחרים? מהו שעור ההשתתפות העצמית? תחולת הפוליסה במקרה של מצטרפים, מיזוגים, רטרואקטיביות? אלו תנאים בנוסח הפוליסה יש להתעקש ולתקן? כיצד לתחר בין הסוכנים או בין המבטחים? אלו הרחבות להוסיף לפוליסה ואיזה חריגים לסייג? מתי ומה יש להודיע לחברת הביטוח בהתקיים אירוע ביטוח? האם נכון להתייעץ עם הסוכן בעת דיווח לחברת הביטוח? הבנה של משמעות פוליסות אחריות המקצועית כפוליסות על בסיס יום התביעה – Claims Made, מהי תקופה רטרואקטיבית, כיסוי לפעילות עבר ובפרט של שכירים בפוליסה של המשרד, כיסוי לאירועי סייבר ו/או כשלי טכנולוגיה אחרים לצד ג' ובפרט לצד א' הניזוק ומה ביניהם לבין כיסוי המחשוב בפוליסה הרגילה של המשרד (מבנה, תכולה, צד ג' ועובדים), כיצד לנהוג עת חברת הביטוח מסרבת לבטח משרד ו/או מערימה קשיים או מצילה תנאים לחידוש פוליסת האחריות או מצילה תנאים בתוך מבנה הכיסוי, גבולותיו והיקפו וכיוב'.

יתרה מכך, שוק ביטוחי האחריות המקצועית המורכבים והגבוהים יותר, מעבר לביטוח המוצע על ידי הלשכה, אינו שוק וסובל מהעדר שיווי משקל מהותי וכלכלי. הסיבות לכך גם הן רבות: שונות בפעילות המשרדים, העדר יתרון לגודל, יציבות שווקי הביטוח, סוכני ביטוח שאינם מתמחים בביטוחי אחריות מקצועית או מציגים עצמם כיועצי ביטוח, העדר נוסחי פוליסות מותאמות לעורכי דין ועורכי פטנטים אלא פוליסות הקיימות בסקטורים אחרים של נותני שירות ודורשות התאמות לפעולתו של עורך הדין (לדוגמא פוליסות נותני שירות כולל הקיימת בחברות) וכיוב'.

לפיכך בעמוד הבא ועל קצה המזלג נציג דגשים עליהם יש לתת את הדעת עת רוכשים ביטוח.

נבחר ונזהיר כי אין להסתמך ו/או לראות במפורט להלן כדי ייעוץ ו/או חוות דעת כלשהי בנושא רכישת ביטוחי אחריות מקצועית ואין במפורט כדי להחליף חוות דעת ו/או ייעוץ כאמור:

- הגדרת המבוטח (עו"ד יחידים, השותפות, חברות יחיד, בעלי תפקיד, מזכירי חברה וכד').
- התפר בין יעוץ משפטי לנושא משרה.
- היבטי התמחות (ני"ע, מיסוי IP וכד').
- היבטים ספציפיים הנוגעים לנאמנויות שונות או בעלי תפקיד.
- היבטים ספציפיים הנוגעים לפעילות עורך דין – לדוגמא חברה משכנת.
- היבטים גיאוגרפיים (ארה"ב, צפון אמריקה, מזרח אירופה).
- היבטי כיסוי הדין הזר בהתאם לתיקון חוק לשכת עורכי הדין והצו בעניין עורכי דין זרים.
- תחולת הפוליסה במקרה של מצטרפים, מיזוגים, פיצולים.
- רטרואקטיביות הכיסוי בפרט אל מול היות הפוליסה Claims Made וערכי כיסוי בעבר.
- כיסויי סייבר ו/או כיסויים משלימים אחרים לצדדים שלישיים וחשוב יותר לצד א'.
- מהו מוצר "רן אופ" וכיצד ניתן לשכלל אותו כדי להימנע מתשלום יקר ו/או כפל ביטוח.
- שותפים יוצאים נכנסים והמשמעות בכל סוג פוליסה.
- הרחבות אי יושר, מעילה, לשון הרע וכד'.
- תחולת הדין והפורום במקרה של תביעה.
- טיפול בנושא בוררות והודעות צד ג'.
- זכויות בעת גידול/קיטון/פיטורין במשרד.
- זכות הביטול למבוטח ולמבטח.
- הגנה בהליכים פליליים בעת מקרה ביטוח ובלעדיו.
- משמעות הליכים ספציפיים כנגד עורך הדין כגון עבירות ברירת קנס, סעדים מנהליים וכיוב'.
- הגנת אי יושר ו/או מעילה.
- הגנת Officer of the court.
- תחולת הפוליסה על עובדים שונים במשרד.
- בחירת עו"ד בעת תביעה.
- הגדרת תביעה או רצף אירועים .
- הגנה בהפרה של חובת סודיות.
- אובדן מסמכים : פיסי ודיגיטלי כמו גם מסמכים בעלי ערך כספי נקוב.
- תחולת חוק חוזה ביטוח על הפוליסות.
- תקופת גילוי והארכת תקופות דיווח.
- כיסוי בעת אובדן כשרות משפטית, כיסוי לבת זוג או כיסוי לעיזבון חו"ח.
- כיסוי לאחריות שילוחית.
- כיסוי במקרי קצה שונים – כגון בעת המלצה על עורך דין או נותן שירות אחר.
- כיסויים מיוחדים ליועץ משפטי או מנהל מחלקה משפטית.
- כיסוי בהקשרים של התנהלות במדיה החברתית.
- ועוד הוראות רבות וחשובות מסיוע בניהול משברים ועד כיסוי למקרים של הטרדה מינית.

עו"ד זלמנוביץ דודי מייסדה ומנהלה של חברת [GLawBAL](http://www.glawbal.com) המתמחה בייעוץ, אסטרטגיה ושיווק, מיזוגים, השמה ושירותים נוספים לסקטור המשפטי כמו גם בשיפור ביצועים, בניהול סיכונים ובייעוץ בנושאי אחריות מקצועית של מאות משרדי עורכי דין ויועמ"שים.